

3124
118
К. НАЗАРОВ,
Г. ХЎЖАНОВА

ЎЗБЕК ТИЛИ

ДАРСЛИК

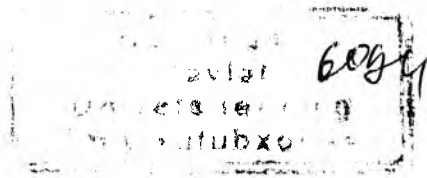

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ
ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК ИНСТИТУТИ

К. Н. НАЗАРОВ, Г. Ў. ХЎЖАНОВА

ЎЗБЕК ТИЛИ

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги томонидан Юридик институти ва университетларнинг
ҳуқуқшунослик факультети рус гуруҳлари учун дарслик
сифатида тавсия этилган

Масъул муҳаррир: филология фанлари доктори, профессор
Низомиддин Маҳмудов

Тақризчилар: филология фанлари доктори, профессор
С. Аширбоев, филология фанлари
доктори, профессор М. Қурбонова, филология
фанлари номзоди, доцент Р.Х. Шарипов,
филология фанлари номзоди,
доцент А. Рафиев

Академик А.П Ҳожиёвнинг умумий таҳрири остида

**Н18 Назаров К. Н., Хўжанова Г. Ў. Ўзбек тили: Юридик
олий ўқув юртлари учун дарслик /Масъул муҳаррир:
Н.Маҳмудов. – Т. : ТДЮИ, 2003.–334 б.**

**Сарлавҳада: ЎЗР Адлия вазирлиги, Тошкент Давлат
Юридик институти.**

Мазкур дарслик Юридик институти ва университетларнинг ҳуқуқшунослик факультети рус гуруҳлари учун мулжалланган биринчи дарслиқдир. Дарслик ўзбек тили фанининг барча бўлимларини қамраб олган бўлиб, ҳозирги ўзбек адабий тили ҳақида батафсил маълумот беради. Дарслик, асосан, ҳуқуқшунослар учун мулжалланганлиги туфайли кўпроқ сиёсий–ҳуқуқий, маънавий–маърифий адабиётлардан фойдаланилди. Ундан бўлажак ҳуқуқшунослар ўзбек тили грамматикасини ўрганиш билан бирга юридик терминларнинг мазмуни билан ҳам танишиб борадилар.

Ўзбек тилининг товуш тизими, сўз бойлиги, грамматик қурилиши ва услубиятига хос илмий–назарий ва амалий–услубий масалалар ҳамда уларнинг ечими дарсликнинг мазмун–мундарижасини ташкил этади.

«Ўзбек тили» дарслигидан нафақат бўлажак ҳуқуқшунос талабалар, шунингдек, филологлар, аспирантлар, ўзбек тилини ўргатувчилар ва кенг жамоатчилик ҳам фойдаланишлари мумкин.

ББК 81.2 Ў36–96

© К. Н. НАЗАРОВ, Г. Ў. ХЎЖАНОВА.

© Тошкент Давлат Юридик институти, 2003 й.

Кишилар тил воситасида ўзаро алоқа боғлаб, ўз фикрларини баён қилиб, бир—бирларининг мақсадларини тушунадилар ва тушунтирадилар. Демак, кишилиқ жамиятида, одамлар ҳаётида, улар фаолияти ва камолотида тилнинг аҳамияти каттадир.

Биз тил воситасида сўзлашамиз, уқиймиз, ёзамиз, сўз ва сўзлар воситасида гаплашамиз. Лекин сўзлар йиғиндисининг ўзи фикрни ифодаламайди. Сўзларни кетма—кет тизиб қўйиш билан фикр англашилмайди. Фикрни ифодалаш учун сўзларни бир—бирига боғлаб гап тузиш керак. Бунда сўзлар ўзаро бирикади, шакли ва вазифаси ўзгаради. Тилимизда сўзларни ўзгартириш, бир—бирига қўшиш, уларни маълум тартибда ўзаро бириктириб гап тузиш қоидалари мавжуд. Бундай тартиб—қоидалар бир неча гуруҳларга бўлиниб, уларнинг ҳар бири она тилимиз ҳақидаги фаннинг турли қисмларида ўрганилади.

Мазкур дарслиқ юридик олий ўқув юрти талабалари учун мўлжалланган бўлиб, 2002 йилда тасдиқланган Давлат дастури ва ДТС асосида ёзилди. Дастурда ўзбек тили материалларини ўрганиш учун 108 соат, ёзма ва оғзаки нутқни ўстириш — амалиёт учун 72 соат, мустақил таълим учун 36 соат ажратилган. Шу бўлинишга асосланган ҳолда ўзбек тили грамматикаси ихчам ва бирмунча қисқартириб берилган. Аммо талаффуз, имло, тиниш белгилари ва услубият билан боғлиқ масалалар нисбатан кенгроқ ёритилган: имло қоидалари грамматик қонуниятлар асосида шарҳланган ва мустаҳкамланган. Демак, шу фаннинг амалий томонига кўпроқ эътибор берилган. Энг муҳими, ўқувчиларга туғри, хатосиз ёзиш, гап туза билиш, мустақил фикр баён қила олиш, айрим товушларнинг имло ва талаффуз қоидаларини билиш, тиниш белгиларини ўз ўрнида қўллай олиш, иш қогоз—

лари юритиш малакасини ҳосил қилиш кабиларга алоҳида аҳамият берилган.

Дарсликнинг охирида мустақил ишлар ўтказиш учун махсус машқлар ва матнлар берилган. Машқ ва матнлар танлашда ўзбек адабиёти, жаҳон адабиёти ва ҳуқуққа оид асарлар эътиборга олинган. Шунингдек, унда ихтисосликка доир машқ ва матнларга алоҳида ва кўпроқ эътибор берилди.

Мазкур «Ўзбек тили» дарслиги Юридик институти талабалари учун тузилган дастлабки дарслик саналади. Шунинг учун ундаги баъзи машқларни ихтисосликка, касб-ҳунарга оид атамалар, мисоллар, матнлар билан тўлдириш ёки алмаштириш ўқитувчининг ижодий ва педагогик маҳоратига боғлиқдир.

Дарсликнинг қўлёзмаси билан танишиб, ўз қимматли фикр-мулоҳазаларини билдирган проф. С.Аширбоев, проф. Н.Маҳмудов, проф. М.Курбонова, доц.Р.Шарипов, доц. А.Рафиев, доц. С.Усмоновларга самимий миннатдорчилик билдирамиз. Китоб ҳуқуқшунослик йўналишидаги талабаларга мўлжалланган биринчи дарслик бўлганлиги учун унда айрим нуқсонлар, муаллифлар эътиборидан четда қолган камчиликлар бўлиши мумкин. Бу ҳақидаги фикр-мулоҳазаларни қуйидаги манзилга юборишларингизни сўраймиз: Тошкент шаҳар, Сайлгоҳ кўчаси, 35-уй, ТДЮИ, «Ўзбек тили ва адабиёти» кафедраси.